

Hammerdals kyrka

Restaurering av fönster, 2024

Hammerdals prästbord 1:4, Strömsunds kommun, Jämtlands län, Härnösands stift

Henrik Ylikoski

RAPPORT – JAMTLI 2025:2
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel. 063-15 01 00

Fax 063-10 61 68

© Jamtli 2025

Redigering och layout av framsida: Lena Ljungqvist

Bilder: Henrik Ylikoski där ej annat anges.

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

Inledning	3
Karta.....	4
Historik	5
Befintligt utseende och skador före åtgärder	6
Fönster.....	6
Puts.....	6
Genomförda åtgärder och iakttagelser	7
Fönster.....	7
Innanfönster	7
Puts.....	7
Bilder	8
Administrativa uppgifter	13

Bilagor

Bilaga 1 – Åtgärder fönster

Inledning

Länsstyrelsen lämnade 2022-01-04 tillstånd till restaurering och komplettering av fönster på Hammerdals kyrka, Strömsunds kommun, i enlighet med ansökan daterad 25 oktober 2021 och därtill kompletterande åtgärdsprogram daterat 27 december 2021 (Länsstyrelsens dnr 433-8594-2021).

Huvuddelen av arbetet genomfördes juni till september 2024. Fönsterarbetena utfördes av Mo-ans Fönsterteknik. Jamtli har genom antikvarie Henrik Ylikoski ansvarat för antikvarisk medverkan och följt arbetets olika skeden.

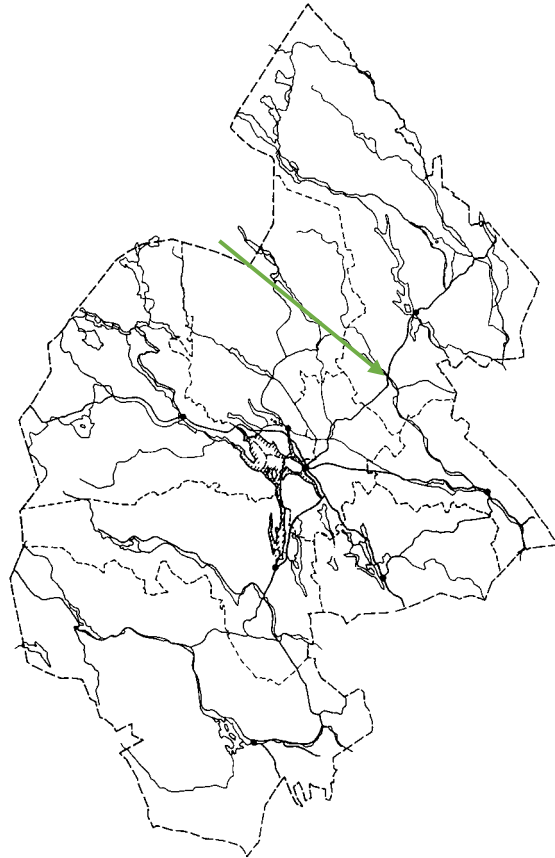
Slutbesiktningen genomfördes 2024-10-01 då beställare och entreprenörer närvarade. Arbetet som helhet har följt de handlingar som låg till grund för länsstyrelsens beslut och de anvisningar som lämnats av medverkande antikvarie. Arbetena kan anses ha utförts på ett antikvariskt godtagbart sätt.

Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör ombyggnaden finns i läns-
museets arkiv.

Östersund 3 februari 2025

Henrik Ylikoski
Antikvarie

Karta

Ur Lantmäteriets öppna data

Historik

Hammerdals socken hade egen kyrka redan under medeltiden. Den nuvarande kyrkan stod klar år 1782. Tornet tillkom 1817–1818. Vid 1780-talets nybyggnad fick långhuset ett brutet tak. I samband med en genomgripande restaurering av kyrkan 1858–59 ändrades taket till dagens valmade sadeltak. Samtidigt ersattes de tidigare blyinfattade fönstren med nya träspröjsade. Vid en exteriör- och interiör restaurering 1923 försågs fönstren med innerbågar.

Figur 1 Hammerdals kyrka före ombyggnaden 1923. Foto: Paul Jonze (Glasplåt P 4726, Jamtli)

Befintligt utseende och skador före åtgärder

Fönster

Långhuset har tio stora fönster, indelade i sex bågar med sex rutor i varje. Fönsternischerna är rundade upptill, vilket gör att de övre bågarna har avskurna hörn. Över ingången mitt på södra långsidan sitter ett halvmånformat överljusfönster, indelat i sex rutor med spröjs.

Tornet har två fönster lika långhusets. Dessa saknade före åtgärd innanfönster. Över västra ingången sitter ett rundfönster, indelat i fyra bågar med fem rutor i varje.

Sakristian har ett fönster mot väster indelat i sex bågar med tolv rutor i varje båge, bortsett från de båda övre bågarna som på grund av fönstrets bågformiga avslutning endast har elva rutor. Mot öster sitter ovanför dörren ett överljusfönster med två bågar indelade likt fönstret mot väster.

Fönstren var före åtgärd målade i en grå kulör. Färgen flagade och nedtill på bågarna var färgen nästan helt borta på sina ställen. Fönstren i vapenhuset saknade innanfönster.

Puts

Ovanför entrén i väster finns en inskriptionstavla med slät ram i puts. Nedanför inskriptionstavlan sitter en girlang i puts tillkommen vid 1923 års restaurering. Både ramen kring inskriptionstavlan och girlang hade mindre putssläpp. Liknande skador förekom vid tidigare restaureringsarbeten år 1997 och 2016 (se vidare rapport Jamtli 2018:5).

Genomförda åtgärder och iakttagelser

Fönster

Fönsterbågarna har plockats ur karmarna och åtgärdats i verkstad. Bågarna har skrapats, oljats och därefter målats med grå linoljefärg NCS S 1502-Y (Engwall och Claesson). In- och utsida på bågarna har strukits tre gånger. Utsida av karm och del av karm mellan inner och ytterbåge har strukits tre gånger. Överljusfönstret ovanför porten mot söder har endast målats på utsidan.

Kulören togs från fönstren i sakristian och vapenhuset, där skikten var lättast åtkomliga på plats. Under arbetet har inga ytterligare färgskikt noterats, bortsett från en ytterbåge som mot insidan hade samma vita kulör som innanfönstret. Det förekom också en del grå och vita färglager där man tidigare bättringsmålat fönstren. Inga trälagningar har behövt göras på fönstren. Alla fönsterbågar har ursprungligen haft spårfals. Entreprenören uppskattade att ungefär 20% av fönstren senare försetts med kittfals. I samband med tidigare byte av glas har spårfalsen skurits bort. Vid åtgärderna 2024 har spårfalsen behållits vid byte av trasiga glas. 12 rutor bytts (se bilaga).

Innanfönster

Fönstren i vapenhuset har försetts med innanfönster. Dessa har tillverkats med befintliga innanfönster i långhuset som förebild. De utgörs av sex ospröjsade bågar som hålls på plats av trälister. Innanfönstren har målats i samma grå kulör som ytterbågarna (NCS S 1502-Y).

Puts

Mindre putsskadorna på girlang och omfattning till inskriptionstavla, kom att lagas i samband med arbetena 2024. Till arbetet användes hydrauliskt kalkbruk (Weber 148 och Weber 152), avfärgad med Kalkfärg (Weber Cal 246, kulör 41244).

Bilder

Figur 2 Utsida tornfönster före åtgärd. Färgen flagade och nedtill på bågarna var färgen nästan helt borta på sina ställen.

Figur 3 Insida tornfönster före åtgärd.

Figur 4 Befintligt innanfönster i kyrkorummet.

Figur 5 De nya innerbågarna till vapenhuset (närmast i bild).

Figur 6 Fönster i vapenhus före åtgärd.

Figur 7 Fönster i vapenhus efter att fönstret försetts med innanfönster.

Figur 8 Långhus mot söder under pågående arbete.

Figur 9 Fönster efter åtgärd.

Administrativa uppgifter

Objekt:	Hammerdals kyrka
Fastighetsbeteckning:	HAMMERDALS PRÄSTBORD 1:4
Jamtli's diarienummer:	Dnr 11/2024 F8AFG
Länsstyrelsens diarienummer:	433-8594-2021
Uppdragsgivare:	Strömsunds Pastorat Prästgatan 2 833 35 Strömsund
Entreprenör:	Moans Fönsterteknik Kvarnlösa 288 835 91 Krokom
Antikvarie:	Stiftelsen Jamtli Box 709 831 28 Östersund

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2025

ISSN 1654-2045

- 2025:1 Mattmars kyrka. Tjärning av spåntak samt tjärning och målning av klockstapel, 2024
Henrik Ylikoski
- 2025:2 Hammerdals kyrka. Restaurering av fönster, 2024
Henrik Ylikoski